

'Naturgeschichte der Honigbienen'

H.H.W. Velthuis

Het is al meer dan 25 jaar geleden, dat het bekende boek van Broeder Adam 'Auf der Suche nach den besten Bienenstammen' verscheen. Daarin beschrijft hij zijn reizen rond de Middellandse Zee om bijen en het imkeren in de verschillende landen te bestuderen.

Broeder Adam trof er grote verschillen in eigenschappen en imkermethoden aan. Prof. Ruttner schreef voor het boek van Broeder Adam het Ten Geleide. Hij merkt o.a. op, dat het verzamelde bijenmateriaal nog niet voldoende wetenschappelijk is bestudeerd en dat hij verwacht, dat zijn studie zal leiden tot een wezenlijke uitbreiding en verbetering van onze kennis van de bijenrassen. Het is die grondige wetenschappelijke studie, waar Ruttner zich vervolgens aan heeft gewijd. Het zojuist uitgekomen boek is er het samenvattende resultaat van. In meer dan 350 bladzijden, met een groot aantal prachtige kleurenillustraties, beschrijft hij de vele aspecten van deze studie.

Het boek bestaat uit vier delen. In deel 1 wordt de biologie van de Europese honingbij, *Apis mellifera*, besproken, samen met de voor de bijenteelt van belang zijnde eigenschappen. Vier bekende rassen staan daarbij centraal: *Apis mellifera*, *A. m. carnica*, *A. m. ligustica* en *A. m. caucasica*. In deel 2 wordt op de wetenschappelijke achtergronden ingegaan. Er wordt uitgelegd wat soorten zijn en wat rassen zijn. Hun verwantschap met andere bijen wordt besproken en hoe deze grote variatie in de loop van de aardgeschiedenis is ontstaan. Belangrijke fossiele bijen worden in mooie foto's getoond. Ook de wetenschappelijke methoden die gebruikt worden bij het indelen van honingbijen in soorten en rassen zijn in detail helder uit de doeken gedaan. In deel 3 komen de vele rassen van de Europese honingbij aan de beurt. Zij worden, al naar hun verwantschap, ingedeeld in vier hoofdgroepen. Het wordt ons duidelijk, waarom onze *A. m. mellifera* verwant is aan de Spaanse en Noord-Afrikaanse rassen, en ook dat de *carnica* en *ligustica* niet alleen onderling verwant zijn, maar tot een andere groep behoren dan de *mellifera*. Het *carnicatype* omvat niet alleen *carnica* en *ligustica*, maar nog vier andere rassen. Een derde groep Europese rassen met *caucasica* als kenmerkend ras, omvat zes rassen. En dan zijn er nog de bijen uit tropisch Afrika, waarvan acht rassen worden onderscheiden. Deel vier bespreekt de soorten honingbijen die in Azië

voorkomen. Allereerst *Apis cerana*, met de van Borneo bekende zustersoort *Apis koschevnikovi*, die net als onze bijen in kasten wordt gehouden. Dan de in het wild levende reuzenbijen, *Apis dorsata* en *Apis laboriosa* (van de Himalaya) en de dwergbijensoorten, *Apis florea* en *Apis andreniformis*.

Het boek in nadrukkelijk bedoeld voor zowel de wetenschappelijke als de niet-wetenschappelijke geïnteresseerde lezer. Ruttner is er in geslaagd deze twee groepen geïnteresseerden tegelijkertijd te bereiken. Er is veel nieuwe informatie in het boek te vinden. Een aantal figuren illustreert de verwantschap en de verschillen tussen rassen. Deze figuren zijn gebaseerd op moderne onderzoeksmethoden, waarbij verschillende kenmerken tegelijkertijd worden bestudeerd en statistisch verwerkt. Het is geen bezwaar dat de gegevens hier niet worden verstrekt en dat wordt volstaan de methoden helder en compact uit te leggen. De vertakkingen, die zich in de evolutie hebben voorgedaan, komen in deze illustraties voortreffelijk naar voren. Zonder overdrijving kan worden gezegd dat dit boek een van de hoogtepunten is in de bijenliteratuur van de laatste decennia. De inventarisatie, aangevat door Broeder Adam, is grondig voortgezet en uitgewerkt, en op magistrale wijze gepresenteerd. Bij al dat moois ziet men graag enkele onvolkomenheden, zoals drukfouten, over het hoofd. De literatuurlijst is zeer beknopt gehouden. Ook feitelijke onjuistheden, zoals de beschrijving van de wijze waarop angellozen bijen het nest verdedigen, neem ik graag op de koop toe. Is het typisch Nederlands om te klagen over de hoge prijs, die de uitgever vraagt voor het boek? Die prijs heeft natuurlijk alles te maken met de fraaie uitvoering en met het feit, dat het boek in het Duits is geschreven, waardoor er niet meer dan een kleine markt voor is. Maar toch! Ik heb de laatste jaren wel andere fraaie, Duitse boeken gezien, die aanmerkelijk goedkoper zijn. Dit boek is vooral geschikt voor het verlanglijstje van degenen, die een jubileum tegemoet gaan of die iets heel bijzonders hebben te vieren. Maar het is dan ook een bijzonder boek.

Friedrich Ruttner, *Naturgeschichte der Honigbienen*. Ehrenwirth München. ISBN 3-431-03184-6. Prijs ± f 200,-.